

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"פ

פרשת עקב

א. האברבנאל

פרק ח', פסוקים ב'-ז':

הנה להשיב לענין החיים והבריאות, אמר: "זוכרת את כל הדרך". רוצה לומר: זכור נא את אשר התענית ארבעים שנה במדבר, מקום נחש שרף ועקרב וצמאון¹⁰, לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון¹⁰. אשר היה כל ההליכה הרבה ההיא במדבר לשלש תכליות:

השובה
לטענה מעין
החיים
והבריאות

האחת - "למען ענותך". רוצה לומר: שביציאתך ממצרים היה לך זדון הרבה, כמו שנראה מהדברים שהייתם מדברים בה' ובמשה. ולכן, למען ענותך ולמול לבבכם הערל, הוצרכה ההליכה ההיא במדבר. והתכלית השני - "לנסותך", רוצה לומר: להרגיל אותך. כי היית מלומד בחומר ובלבנים, ולא נסיתם¹⁷ לסבול העמל והצער, והוצרכתם¹⁸ ללכת במדבר לקחת ההרגל והנסיון. והתכלית השלישי הוא: "לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא". ואין פירוש, שיעשה זה השם יתעלה בעבור שידע¹⁹ כונתם, כי אין נסתר לפני כסא כבודו. גם אין ראוי לפרש: לדעת ולהודיע את האנשים, כמו שפירש הרב המורה²⁰. אבל תהיה למ"ד "לדעת" - למ"ד הסבה, כמו "לבעבור נסות אתכם בא האלהים" (שמות כ, יז). אמר: הנה עשה השם יתעלה הליכתכם במדבר ארבעים שנה, בעבור שהוא היה יודע "את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא".

שלש תכליות
לענין
בהליכתם
במדבר:
למול לבבם.
להתרגל
בעמל
ובצער.
לסגן מותכם
את אלה
שאינם
ראויים לבוא
לארץ

לא. רוצה לומר: שידע רוע תכונתך, ושלא תשמור המצות בארץ. ולזה הביאך במדבר עד תום כל הדור ההוא. כי עשה בהם הנסיון אשר צוה לגדעון שיעשה לאנשיו, באופן שלא יבאו לארץ כי אם הטובים והישרים בלבותם והמעוטדים לשמור המצות. וזהו: "לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו". כלומר: לפי שהיה יודע את אשר בלבבך התשמור מצותיו, והיה יודע שלא תשמור אותם. ודבר זה נסתר באמרו: "התשמור מצותיו אם לא", מפני כבודם של ישראל. כן ראוי שיוכן אמרו בכאן: "למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך".

אלו

1. מה היתה הטענה מצנין החיים והבריאות שפרשנו מתאורז צאה?
2. מה הן שלו התכליות לצנינו פאדער ומה הפגל פנייהט?
3. מה הפיא לדעתך את פרשנו להציץ ולחציץ לסגן את אלה פלא ראויים פפוא פארץ?
4. פארז כל זאת איך ניתן להפין את הפהיה פאדער 40 פנה?

* * *

ב. אברבנאל

פרק ח', פסוקים ב'-ז':

אמנם מה שאמר אחרי זה (בפסוק טז): "המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך", הם סבות אחרות. כי שם נתן הסבות לאכילת המן, וכאן נתנם להליכתם במדבר ארבעים שנה, ולהיות המסובבים מתחלפים יתחייב שיהיו הסבות מתחלפות.

ואחרי שזכר כל זה, הוליד ועשה טענתו, באמרו: "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך". כי הנה האבות לא ירד להם המן, וגם בלכתם בדרכם במצות ה'. וכמו שאמרו במדרש (כמדבר ובה א, ב): בזכות משה הייתם אוכלים את המן, מה שלא ראו אבות הקדושים²⁰. זהו שנאמר: "ולא ידעון אבותיך". והיה כל זה "למען הודיעך כי לא על הלחם לברו יחיה האדם". כלומר: שאין חיי האדם קצובים ומסודרים כפי המנהג הטבעי, וכפי המזון המסודר המוגבל והמורגל אצל הנודע, אבל הכל כפי רצונו. וחיי האדם, אפשר שיתרבו מבלי המזון הנהוג, ועם רוב העמל, כשנקיים המצות.

להלן פסוק טז - סיבות לאכילת המן
ג מכל הנ"ל מובח שחיי האדם מסודרים כפי רצונו ותלויים בקיום המצוות

וגם לא בלבד נעשה נס בבריאות חיי הגופות, כי גם במלבושים שאין בהם רוח חיים נעשה הנס, ד
 שלא בלו מעליהם. ואיך יכלה הגוף ויחלה בהיות שמירת השגחתו עליו, בהיות שהשמלות לא
 היו בליים - בהשגחתו. ואף הרגלים, אשר מדרכם שיתנפחו להולכי הדרכים, ויעשו כמו הבצק
 הנחמץ שיתנפח, לא היו כן בהם. והוא ממה שיוורה²⁰ שהחיים והבריאות הנה הם ביד השם
 יתעלה לאוהביו ולשמרי מצותיו.

שאלות

1. מה לדעתו היו הסיבות לאכילת האן?
2. "להיות המסופקים מתחלפים - תתחייב שיהיו הסיבות מתחלפות" מה פירושו?
3. מה הרציון ככך וצ' אינה קושי אפשרי הוא צונה כאן?
4. מהו הנס פפריאות האסות?
5. לצומתו מהו הנס פמלפוסים?

* * *

ג. באור יש"ר . א, ב: תאבדון. יתכן שהכוונה כי אבוד תאבדון מן הארץ הטובה היא שזכרת
 ענינה למעלה, והוא לעומת מה שאמר לעיל (פסוק ו-ז) שאם תשמור
 מצותיו יביאך ה' אל ארץ טובה, ולהפך אמר כאן, אם תלך אחרי אלהים
 אחרים תגלה ממנה, והראיה מה שאמר בסמוך כגוים אשר ה' מאבד
 וכו', שלא נעקרו מן העולם לגמרי, שהרי הגרגשי פנה והלך לו, ורבים
 מכני כנען ילאו מארס ונתישבו במדינות אחרות, כמו שהוכיח (לקמן
 כ"ד י')

שאלות

1. קרא שם את הפסוק הקשה הנה, מה היא פציתו של פרשנו כאן?
2. למה חוש לו להדגיש שלא כל האויים הווארו אסאליט?
3. מה מוכיח הכרטי?
4. הניתן לראות בפסוק זה גם משה חיופי?

* * *

יא. (א) ושמרת משמרתך ליראה אותו שתשמר מחטוא לפניו, כי אחר שיצוה באהבה⁴³
 יצוה ביראה, ויצוה בחוקים ובמספטים יבצות. או ושמרת משמרתך,
 שתשמר מה שהשם שומר, שהוא שומר את הגרים⁴⁴ וחונן דלים⁴⁵ ואביונים, ועושה כהפט
 יתום ואלמנה⁴⁶, וכענין שנאמר במקום אחר, לשמור⁴⁷ את משמרת ה' אלהיך ללכת בדרכיו,
 ואמר מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום וכו'⁴⁸:

ד. רמב"ן .

פרק יא' פסוק א':

שאלות

1. צ' אינה קושי אפשרי מנסה פרשנו לצנות?
2. איך הוא מפין את הנאמר כאן?
3. מה צ'ינו ללאוד מכך?

המהר"ל מפראג.

פרק יא' פסוק א':

עם ישראל רע לו. מדוע?

בדומה לצדיק בתוך העם כך ישראל בתוך האומות. מדוע סובל העם יותר מאשר
 עמים אחרים?
 עונה המהר"ל ואומר כי היסורים הם כאמור כפרה, סילוק עוון וזכוך הנשמה ואלו
 אינם נדרשים כלל מאומות העולם אלא רק מן העם הנבחר:

(איתא) במדרש (ב"ר פ"ט) וירא אלוקים את כל אשר עשה
 והנה טוב מאד אפילו מדת היסורין מפני שהיסורין הם
 כפרת עוון וסלוק החטא ולא שייך זה באומות כי אין בהם
 מדה זאת כלל.

(חידושי אגדות א' ע' קל"ח)

ולכן נמשלו ישראל לזית (מנחות נ"ג ע"ב). שכן ע"י הכתישה (-יסורין) יוצא השמן
 הטהור ומאיר:

לכך צריך אל הזית כתישה להסיר הדבר החומרי הוא
 הפסולת, וכאשר הפסולת מסולק ממנו אז נמצא השמן
 שהוא המאיר. וכך ישראל אשר בהם הנפש הנבדלת,
 אינם חוזרים למוטב רק ע"י יסורין להסיר החומרי, ואז
 הנפש הנבדלת מאירה כראוי.

(חידושי אגדות א' ע' פ"ד)

אלות:

1. לכאורה מה קשה לו כאן?
2. פצט מה הם היסורין לפי זה?
3. כמה דומה עם ישראל לזית והאם זו מצלה או חסרון?

****

**ו. תוספת ברכה .
פרק יא' פסוק יז':**

ואבדתם מהרה (י"א י"ז)

פירש"י (והוא מספרי) דזה מוטב על גלות מן הארץ, ואמנם כי מצינו הלשון „אבד” ביחס לגלות, כמו בפרשה בחקתי (כ"ה ל"ח) ואבדתם בגוים, ובישעיה (כ"ז י"ג) ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, ועוד כהנה, אך לא נתבאר מה הכרח לפרש כן כאן, ולא סתם אבידה בכליון גמור, כמו בפרשה קרח (י"ז כ"ז) אבדנו כולנו אבדנו, ובפרשה עקב (ח' י"ט) אבוד תאבדון, וביונה (א' י') אל נא נאבדה בנפש האיש הזה, והרבה כהנה.

אך יש לכיין הכונה, דבאבידה מכליון גמור לא שייך הלשון „מעל הארץ” שאמר בזה, משום דבאבידה בכליון הוא כללי ומוחלט מכל העולם ומכל מקום שהוא, ומדאמר „מעל הארץ הטובה וגו' משמע לי, שאמנם תהיו שלמים במציאות אך לא בארץ כי אם בגלות.

אלות:

1. מה הקושי שפרשנו מוצא כאן?
2. איך לדעתו ניתן להפין את המילה: „ואפדתם” כאן?
3. כמה זה חשוב לו להספיר ומאינה טעות הוא מציאנו?

***